

دستاوردهای اخلاقی و معنوی انقلاب اسلامی

حجت‌الاسلام والمسلمین علیرضا انصاری*

مقدمه

انقلاب اسلامی ایران، تحولاتی ژرف و بنیادین در ساختار داخلی ایران و تحولاتی جهانی و نیز حکومتی الهی به ارمغان آورد. امروزه نه تنها اندیشمندان و نظریه‌سازان بی‌طرف غربی و شرقی، بلکه دشمنان نیز به عظمت و کارآمدی آن اعتراف دارند. بی‌تردید یکی از عوامل مهم معجزه‌آسای پیروزی انقلاب، معنویت بود؛ معنویت که هم در پیروزی و هم در استمرار انقلاب نقشی بنیادی داشت؛ چنان‌که امام خمینی علیه‌السلام فرمود: «ما می‌دانیم که این انقلاب بزرگ که دست جهان‌خواران و ستمگران را از ایران بزرگ کوتاه کرد، با تأییدات غیبی الهی پیروز گردید. اگر نبود دست توانای خداوند، امکان نداشت یک جمعیت ۳۶ میلیونی با آن تبلیغات ضداسلامی و ضدروحانی... (پیروز شود)». ^۱ اکنون پس از گذشت چهار دهه از عمر این شجره پرامید، نیکوست به بازخوانی برخی دستاوردهای آن پرداخته شود.

۱. احیای معنویت و دین‌اندیشی

دستاوردهای انقلاب در زمینه‌های گوناگونی قابل پژوهش است، اما با توجه به ماهیت دینی انقلاب اسلامی، آثار تربیتی و فکری آن بیش از همه اهمیت پیدا می‌کند و در دو سطح «ملّی» و «جهانی» چاره‌ای باقی نگذاشت، جز اینکه رویکردی نوین به

* کارشناس علمی گروه تولید محتوای فرهنگی و تبلیغی.

۱. سید روح‌الله موسوی خمینی؛ صحیفه امام؛ ج ۲۱، ص ۴۰۱.

دین، معنویت، انسان و جهان پدید آید.^۱ این معنویت‌اندیشی در دورانی است که انسان سرخورده از مکاتب شرقی و غربی، به دنبال روزنه‌ای برای قرار گرفتن در معرض نور حقیقت بود و ناگهان خورشید انقلاب ظهور کرد و جهانی را به تفکر درباره اسلام و قرآن وا داشت. مقام معظم رهبری مدظله‌العالی در این باره فرموده است: «در حقیقت امام کبیر ما علیه السلام با قیام الهی... قرآن مهجور را مشهور و سنت مستور را سنت مشهور و دین مهجور را دین مانوس کرد... او به اسلام، عزت بخشید و پرچم قرآن را در جهان به اهتزاز درآورد».^۲ تأثیرگذاری امام خمینی علیه السلام، در احیای معنویت و دین‌اندیشی، به گونه‌ای بود که اندیشمندان غرب نیز بدان اعتراف کرده‌اند. دکتر فوسبری^۳ می‌گوید:

آیت‌الله خمینی علیه السلام با استفاده از ریشه‌های فرهنگی اسلامی، موجب حرکت تاریخی ملت خویش گشت. وی توانست با یک انقلاب مذهبی - سیاسی، حرکت عظیمی در کشورهای اسلامی به وجود آورد... و با بازگشایی این راه، وجدان معنوی غرب را شدیداً به لرزه درآورد. از این رو یکی از مهم‌ترین آثار انقلاب اسلامی، احیای اندیشه و هویت دینی در جهان است.^۴

۲. عنایات الهی

هر انقلابی با مشکلات و موانعی روبه‌رو می‌شود؛ از این رو ممکن است روند انقلاب متوقف و یا کند شود. انقلاب اسلامی نیز از این مسأله مصون نیست؛ زیرا انقلاب اسلامی در طی این سال‌ها با موانع مهمی مانند جنگ تحمیلی، کودتای نظامی، تحریم و جنگ روانی و... روبه‌رو شده است. اگر انقلاب‌های دیگر با این عوامل روبه‌رو می‌شدند، شکست می‌خوردند؛ اما انقلاب اسلامی با عنایات غیبی و

۱. حمیدرضا سیف؛ «انقلاب اسلامی و تعالی معرفتی»؛ مجله معرفت؛ ص ۵۰.

۲. پیام به ملت عزیز ایران در آغاز مسئولیت رهبری.

<http://farsi.khamenei.ir/message-content?id=2079>

۳. کشیش و رئیس دانشگاه‌های کاتولیک آمریکای لاتین.

۴. روزنامه کیهان؛ «امام خمینی علیه السلام فاتح دل‌ها بود، چه با سکوتش چه با کلامش»؛ ۱۳۹۶/۱۱/۱۹، شماره ۲۱۸۴۰.

حضور مستقیم سربازان الهی در کنار مجاهدان، قله‌های موفقیت را فتح کرد و این، همان چیزی است که به هنگام تحقق از آن به معجزه الهی یاد می‌شود. خداوند در قرآن از دخالت مستقیم خود در میدان مبارزه و جهاد یاد می‌کند؛ چنان‌که با اشاره به پاره‌ای از وقایع که در جنگ بدر رخ داده بود، بر مؤمنان این‌گونه منت می‌نهد: «وَمَا رَمَيْتُ إِذْ رَمَيْتُ وَ لَكِنَّ اللَّهَ رَمَى؛^۱ این تو نبودی [ای پیامبر که خاک و سنگ به صورت آنها] انداختی؛ بلکه خدا انداخت». بنا بر این آیه شریفه، در برخورد با دشمن افزون بر آنکه خدا مجاهدان راه حق را هدایت و راهبری می‌کند، با امدادهای غیبی نیز به کمک آنها می‌شتابد و ایشان را به سر منزل پیروزی می‌رساند. از این رو هر اندازه که تعداد مجاهدان نسبت به دشمنان اندک باشند، با افزوده شدن خیل سربازان نامرئی الهی، قدرت می‌یابند و بر جبهه عظیم دشمن غالب می‌آیند.

پس از انقلاب، در دوران جنگ تحمیلی و یا در جنگ ۳۳ روزه رژیم صهیونیستی علیه حزب الله لبنان، بارها شاهد امدادهای غیبی بوده‌ایم. در حادثه طبس و شکست مفتضحانه آمریکا، چیزی جز امداد غیبی نقش نداشت؛ چنان‌که امام راحل علیه السلام فرمود: «شن‌ها و بادها، مأمورین خدا در این عملیات (شکست کودتای طبس) بودند».^۲ امام راحل علیه السلام عقیده داشت که این انقلاب با امدادها و عنایات غیبی به مسیر خود ادامه می‌دهد؛ چنان‌که فرمود: «خرم شهر را خدا آزاد کرد؛ زیرا خداوند فرمود: وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا».^۳

رهبر معظم انقلاب مدظله‌العالی با نقل خاطره‌ای درباره این عقیده امام خمینی علیه السلام می‌فرماید:

چند روز قبل از پایان سال ۶۵ که خدمت امام علیه السلام بودیم، من و آقای هاشمی رفسنجانی و حاج احمدآقا اصرار کردیم که ایشان در حسینیه جماران با مردم دیداری داشته باشند. امام علیه السلام با قاطعیت گفتند: حالش را ندارم. در همان روزها ناگهان قلب امام علیه السلام مشکلی پیدا می‌کند و حاج احمدآقا همه وسایل را برای بهبود

۱. انفال: ۱۷؛ نیز ر.ک: سید محمد حسین طباطبایی؛ *المیزان فی تفسیر القرآن*؛ ج ۹، ص ۳۸.

۲. سید روح الله موسوی خمینی؛ *صحیفه امام*؛ ج ۱۲، ص ۲۵۵.

۳. عنکبوت: ۶۹؛ نیز ر.ک: ناصر مکارم شیرازی؛ *تفسیر نمونه*؛ ج ۱۶، ص ۳۴۹.

امام علیه السلام مهیا کرده بود، فوراً به وضعیت جسمی ایشان رسیدگی شد و خطر برطرف گردید. وقتی در بیمارستان بر بالین ایشان حاضر شدم، عرض کردم: چقدر خوب شد که آن شب اصرار ما را برای ملاقات با مردم نپذیرفتید؛ و آلا اگر خبر این ملاقات اعلام می‌شد، مردم به زیارت شما می‌آمدند و آن وقت شما با این حال نمی‌توانستید مردم را ملاقات کنید و انعکاس آن در دنیا خوب نبود. این کار شما، خواست خداوند و کمک الهی بود و در آن زمان تصمیم بجایی گرفتید. ایشان در پاسخ من گفتند: آن طور که من فهمیدم، مثل اینکه از اول انقلاب تا حالا یک دست غیبی در همه کارها دارد ما را هدایت می‌کند.^۱

این در حالی است که ایران تحت سلطه سلسله پهلوی، در جریان حوادثی مانند جنگ جهانی اول و دوم و جنگ‌های میان ایران و شوروی، افزون بر تحمیل قراردادهای ننگین، تحت اشغال بیگانگان نیز قرار گرفت. بی‌تردید یکی از عوامل این شکست‌ها، نادیده گرفتن امدادهای غیبی است.

۳. تقویت فرهنگ نماز و دعا

یکی دیگر از دستاوردهای مهم انقلاب اسلامی، توسعه و تقویت فرهنگ نماز و نمازخوانی و برگزاری گسترده نمازهای جمعه و جماعت است. قبل از انقلاب، به فریضه نماز اهمیت داده نمی‌شد؛ حتی با ایجاد فضای ضداسلامی، مردم نمازخوان در مجامع عمومی مورد تمسخر و توهین قرار می‌گرفتند. فضای روانی به اندازه‌ای منفی بود که بعضی از افراد نمازخوان خجالت می‌کشیدند در مکان‌های عمومی، مانند اداره‌ها، دانشگاه‌ها و مدارس نماز بخوانند. بعضی از افراد حتی از اقامه نماز در میهمانی‌ها خجالت می‌کشیدند، اما به برکت انقلاب اسلامی و با متحول شدن دیدگاه حکومت و بینش بسیاری از مردم نسبت به این فریضه، بسیاری از افراد بی‌نماز به صف نمازگزاران پیوستند. این دگرگونی در قشر جوان، اعم از نوجوانان مدرسه‌ای و جوانان دانشگاهی، محسوس و چشم‌گیر بود. در گذشته از حضور جوانان در مساجد نیز خبری نبود، اما به برکت انقلاب اسلامی، مساجد جایگاه اصلی خود را

۱. بیانات در دیدار فرمانده و جمعی از پاسداران کمیته انقلاب اسلامی؛ ۱۳۶۸/۰۳/۱۸.

بازیافت. مساجد در دوران مبارزه و پس از پیروزی انقلاب، به پایگاه‌های روشنگری و دادن آگاهی‌های سیاسی و اجتماعی به مردم انقلابی تبدیل شدند و این، همان چیزی بود که امام راحل علیه السلام در نظر داشت: «مسجد و منبر در صدر اسلام، مرکز فعالیت‌های سیاسی بود. بسیاری از جنگ‌ها در مسجد طرح می‌شد».^۱

اگر چه امروز دولت‌ها و سرسپردگان ابرقدرت‌ها به جنگ جدی با مسلمانان برخاسته‌اند، اما جرأت و قدرت تعطیل مساجد و معابد مسلمین را برای همیشه ندارند و نمی‌توانند نور عشق و معرفت میلیون‌ها مسلمان را خاموش کنند.^۲ برگزاری حج دانش‌آموزی و دانشجویی، شرکت در راهپیمایی اربعین، عزاداری در سوگ امام حسین علیه السلام و حضور در دعا‌های ندبه، کمیل، توسل، عرفه و اعتکاف، نمونه‌هایی از این نور عشق و معرفت است که پس از انقلاب شکوفا شده است. افزایش تعداد جوانان معتکف از ۶۰ هزار نفر در سال ۱۳۸۶ به ۷۵۰ هزار نفر در سال ۱۳۹۱، نمونه بارزی از تحول معنوی در جامعه به شمار می‌رود؛ چنان‌که مقام معظم رهبری مدظله‌العالی فرمود:

پدیده اعتکاف، یکی از رویش‌های انقلابی است. ما قبل انقلاب این چیزها را نداشتیم. زمان جوانی ما وقتی ایام ماه رجب فرا می‌رسید، در مسجد امام قم - آن هم فقط قم، در مشهد من اصلاً اعتکاف ندیده بودم - شاید پنجاه نفر، صد نفر فقط طلبه اعتکاف می‌کردند. این پدیده عمومی، اینکه ده‌ها هزار نفر در مراسم اعتکاف شرکت کنند، آن هم اغلب جوان، جزو رویش‌های انقلاب است.^۳

۴. معنویت‌گرایی امام

یکی از ویژگی‌های مهم امام راحل علیه السلام جامعیت ایشان بود؛ یعنی امام علیه السلام فقیهی نکته‌سنج، فیلسوفی ژرف‌اندیش، سیاستمداری صاحب اندیشه و عارفی وارسته بود. همه ابعاد شخصیت ایشان و به‌ویژه معنویت امام علیه السلام در سکان‌داری کشتی انقلاب و

۱. سید روح‌الله موسوی خمینی؛ صحیفه امام؛ ج ۸، ص ۱۸۴.

۲. همان، ج ۲۰، ص ۳۳۸.

۳. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه؛ ۱۳۸۴/۰۵/۲۸.

در تحولات و معادلات جهان، نقش بنیادی داشت. تأثیرگذاری امام علیه السلام در تحولات جهان چنان بود که استکبار از آن وحشت داشت. هنری کسینجر^۱ می‌گوید:

آیت‌الله خمینی غرب را با بحران جدی برنامه‌ریزی مواجه کرد؛ تصمیمات او آن‌چنان رعدآسا بود که مجال هر نوع تفکر و برنامه‌ریزی را از سیاست‌مداران و نظریه‌پردازان سیاسی می‌گرفت. او با معیارهای دیگری غیر از معیارهای شناخته شده در دنیا سخن می‌گفت و عمل می‌کرد، گویی از جای دیگری الهام می‌گرفت. دشمنی آیت‌الله خمینی با غرب، برگرفته از تعالیم الهی او بود.^۲

روبین وودزورث^۳ نیز می‌نویسد:

زمانی که امام خمینی علیه السلام از در وارد می‌شد، احساس می‌کردم که از لابه‌لای آن، گردبادی از نیروی معنوی می‌وزد. گویا در ورای آن عبای قهوه‌ای، عمامه مشکی و ریش سفید، روح زندگی جریان داشت؛ به‌طوری که همه بینندگان را محو تماشای خود می‌کرد. آری، او بارقه‌ای از نور بود که در قلب و روح همه حضار رسوخ کرده بود...؛ کمترین چیزی که می‌توانم بگویم، این است که گویا او یکی از انبیای گذشته است و یا اینکه او موسای اسلام است و آمده تا فرعون کافر را از سرزمین خود براند.^۴

رهبر، نعمتی است که خداوند به ما هدیه کرده است؛ همان نعمتی که دیگران از آن محرومند. از این رو باید بابت این نعمت، خدا را سپاسگزار بود: «وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ».^۵

احمد هوبر می‌گوید: «... ما خدا را شکر می‌کنیم و به خودمان تبریک می‌گوییم که یک چنین گوهر و نعمتی (امام) را به ما مسلمانان عنایت کرد و شما ایرانی‌ها که

۱. مشاور رئیس جمهوری آمریکا.

۲. خبرگزاری تسنیم؛ «نظر اندیشمندان غربی درباره انقلاب اسلامی»؛ ۱۳۹۲/۱۲/۱۶، کد خبر: ۲۷۲۹۳۲.
<https://www.tasnimnews.com/fa/news/272932/16/11/1392>

۳. خبرنگار آمریکایی.

۴. میراحمدرضا حاجتی؛ عصر امام خمینی علیه السلام؛ ص ۲۵.

۵. ضحی: ۱۱.

نسبت به سایر مسلمانان افتخار مضاعف دارید.^۱ رهبر معظم انقلاب مدظله‌العالی، نعمت الهی و افتخار بزرگی برای ما و جهان اسلام است؛ چنان‌که کوفی عنان^۲ می‌گوید:

ایرانی‌ها و مسلمانان باید افتخار کنند که چنین رهبری دارند. من با شخصیت‌های مختلفی از جمله ژاک شیراک و هلموت کهل دیدار داشته‌ام که به شدت تحت تأثیر قرار گرفته‌ام، ولی در ملاقات با ایشان احساس کردم هنوز کسی را مثل ایشان ندیده‌ام. شخصیت معنوی ایشان چنان مرا تحت تأثیر قرار داد که پیش خودم فکر کردم چرا شخصیتی مثل من باید دبیر کل سازمان ملل باشد. پس از این دیدار، شخصیت‌هایی که مرا جذب کرده بودند، همه را به فراموشی سپردم.^۳

در آن سوی قضیه، کسانی بر ما حکومت می‌کردند که جز عیاشی، به چیز دیگری فکر نمی‌کردند. علی شهبازی می‌گوید از وقتی که علم وزیر شد، در وزارت دربار تشکیلاتی ویژه برای سرگرمی شاه درست کرده بود که وظیفه این تشکیلات، آوردن زنان شوهردار و دختران بخت‌برگشته برای شاه بود.^۴ اشخاصی همچون «فردوست»، «شمس»، «علم»، «اشرف» و «عبدالرضا» مأموریت داشتند که زنان خوش‌تیپی که به سبک اروپایی لباس می‌پوشیدند، به شاه معرفی، و برای آنها آپارتمان‌هایی را در تهران تهیه کنند تا شاه بتواند با زنان جوان خلوت کند.^۵ شاه افزون بر ابتذال اخلاقی، از نظر سیاسی نیز وابسته انگلیس و آمریکا بود؛ چنان‌که به قدرت رسیدن و بقای حکومتش را مدیون بیگانگان می‌دانست. روزنامه نیویورک تایمز می‌نویسد: «پس از کودتا، شاه گیلان خود را با تعارف به کریمت روزولت، رئیس بخش سیا در

۱. احمد هوبر؛ «دستاوردهای انقلاب در جهان امروز»؛ فصلنامه حضور؛ ص ۲۴۹.

۲. دبیر کل سابق سازمان ملل.

۳. وب‌سایت پرسمان دانشگاهیان؛ «شخصیت حضرت آیت‌الله خامنه‌ای خلف صالح امام»؛ ۱۳/۰۴/۱۳۹۱، کد خبر: ۱۴۸۰۱۶.

<https://www.porseman.com/!148016>

۴. مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی؛ سقوط؛ ج ۱، ص ۳۱۹ - ۳۰۶.

۵. خبرگزاری فارس؛ «فساد دربار»؛ ۱۳۸۴/۱۱/۰۲، کد خبر: ۸۴۱۱۰۲۰۱۸۱.

<https://www.farsnews.ir/news/8411020181>

خاورمیانه برداشت و گفت: من تاج و تخت خود را به خدا، مردم کشورم، ارتشم و به شما مدیونم.^۱ اگر انقلاب اسلامی نبود، امروزه ایران شاهد فاسدترین رهبران بود.

۵. پیوند امام و امت

رابطه میان رهبری و توده‌های مردم، اهمیت ویژه‌ای دارد؛ هر چه رهبری در میان مردم از محبوبیت بیشتری برخوردار باشد، منبع مهم‌تری از نظر قدرت تلقی می‌شود.^۲ این پیوند پیش از انقلاب وجود نداشت؛ زیرا «رژیم‌های سابق مردم را از خودشان جدا می‌دانستند. آنها در یک طرف بودند، مردم هم در یک طرف دیگر بودند».^۳ فریده دیبا^۴ می‌گوید: «محمدرضا، به دلیل تربیت غربی‌اش، مردم را کوچک و ذلیل می‌انگاشت و آنان را تحقیر می‌کرد؛ چنان‌که شاه در کنفرانس مطبوعاتی در سال ۱۳۵۳ مردم ایران را «تنبل» خواند و گفت: این مردم قادر به انجام هیچ چیز نیستند، مثل گوسفند می‌مانند».^۵ همچنین گفته بود: «مردم ایران، از معدود ملل عقب‌افتاده جهان بودند که حتی عادت به شست‌وشوی دست و صورت خود نداشتند و پدرش رضاخان بود که مردم را به شستن دست و صورت و نظافت شخصی عادت داد».^۶ این در حالی است که امام خمینی علیه‌السلام بارها مردم را ستون خیمه و ولی نعمت انقلاب خواند.^۷ ارتباط امام علیه‌السلام با مردم به گونه‌ای بود که از خوشحالی آنان، خوشحال و از ناراحتی‌شان، ناراحت می‌شد. رهبر معظم انقلاب مدظله‌العالی می‌فرماید:

من چند بار گریه امام علیه‌السلام را - نه فقط به هنگام روزه و ذکر مصیبت - دیده بودم. هر دفعه که راجع به فداکاری‌های مردم با امام علیه‌السلام صحبت می‌کردیم، ایشان متأثر

۱. وبسایت پرسمان دانشگاهیان؛ «موقعیت سیاسی ایران قبل از انقلاب»؛ ۱۳۹۴/۰۸/۲۷، کد خبر: ۱۵۱۸۰۹.

<https://www.porseman.com/!151809>

۲. منوچهر محمدی؛ دستاوردهای کلان انقلاب اسلامی؛ ص ۴۸.

۳. سید روح‌الله موسوی خمینی؛ صحیفه امام؛ ج ۷، ص ۲۵۳.

۴. مادر فرح پهلوی.

۵. فریده دیبا؛ دخترم فرح؛ ص ۳۳۸.

۶. همان.

۷. سید روح‌الله موسوی خمینی؛ صحیفه امام؛ ج ۱۶، ص ۲۴.

می‌شدند. مثلاً زمانی که در محل نماز جمعه تهران، قلک‌های اهدایی بچه‌ها به جبهه را شکسته بودند... امام علیه السلام در بیمارستان با مشاهده این صحنه از تلویزیون متأثر شدند و به من گفتند: دیدی این بچه‌ها چه کردند؟ در آن لحظه چشم‌هایشان پُر از اشک شد. بار دیگر موقعی گریه امام علیه السلام را دیدم که سخن مادر شهیدی را برای ایشان بازگو کردم. در شهری سخنرانی داشتم. بعد از پایان سخنرانی، دیدم خانمی پشت سر پاسدارها خطاب به من حرف می‌زند. گفتم... این خانم چه کار دارد؟ جلو آمد و گفت: از قول من به امام بگویند بچه‌ها اسیر دشمن بود و اخیراً مطلع شدم که او را شهید کرده‌اند. به امام بگویند فدای سرتان، شما زنده باشید؛ من حاضرم بچه‌های دیگرم نیز در راه شما شهید شوند. من آنچه را که آن خانم گفته بود، برای ایشان نقل کردم. بلافاصله دیدم اشک از چشم ایشان فرو ریخت.^۱

محبت امام علیه السلام به مردم، غربی‌ها را به تحسین واداشت. میشل فوکو^۲ می‌گوید: «شخصیت آیت‌الله خمینی پهلوی به افسانه می‌زند؛ زیرا هیچ رئیس دولتی و هیچ رهبر سیاسی حتی با حمایت تمام رسانه‌های دنیا نمی‌تواند ادعا کند که با مردمش چنین پیوند عاطفی عمیقی دارد».^۳ این پیوند در هنگام رحلت امام علیه السلام نیز ادامه داشت. روزنامه لبنانی «السفیر» نوشت: «دریای بیکران جمعیت شرکت‌کننده در مراسم تشییع پیکر ایشان، بیانگر ارتباط عمیق ملت ایران با رهبر قهرمان و تاریخی‌اش است».^۴

۶. تحول معنوی و خودباوری جوانان

متأسفانه برخی جوانان قبل از انقلاب به عشرتکده‌ها، فساد و فحشا کشیده می‌شدند و به خودباوری و معنویت نمی‌اندیشیدند. رژیم شاه بسیار تلاش کرد تا جوان ایرانی را از مسیر دین خارج سازد و به یک جوان غربی تبدیل کند. مجلات، روزنامه‌ها، رادیو و تلویزیون، به شکل مخدر توان جوانان را می‌گرفتند. رژیم با احداث کاخ

۱. بیانات در دیدار فرمانده و جمعی از پاسداران کمیته انقلاب اسلامی؛ ۱۳۶۸/۰۳/۱۸.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2080>

۲. فیلسوف فرانسوی.

۳. علی‌اکبر مرتضایی؛ امام خمینی علیه السلام در حدیث دیگران؛ ص ۴.

۴. سایت خبری تحلیلی الف؛ «غروب خورشید جماران»؛ ۱۳۹۳/۰۳/۱۴، کد خبر: ۲۲۹۲۴۱.

<http://alef.ir/vdchkwniz23niid.tft2.html?229241>

جوانان و سازمان‌های پیشاهنگ و... می‌کوشید هویت جوانان ایرانی را تغییر دهد، اما انقلاب اسلامی نیروی زوال‌ناپذیر جوانان و نقش اعجاز‌آمیز آنان در روند احیای اندیشه دینی را متحول کرد؛ چه تحولی بالاتر از اینکه یک جوان در وصیت‌نامه خود می‌نویسد:

احساس می‌کنم که روحم عوض شده است و مرا حال دیگری است. نمی‌دانم چرا وقتی سر به سجده می‌گذارم، بی‌اختیار گناهانم در خاطرم زنده می‌شود و اشک‌هایم مهر نماز را می‌شوید و در آن حال نمی‌دانم که چه هستم و کجا هستم؟ خدایا! چگونه شکر تو را به جای آورم که مرا رهرو راه حسین علیه السلام که همانا راه خون و شهادت است، قرار دادی.^۱

این روحیه معنوی، جوانان را از مرزهای شهادت‌طلبی گذراند و به سرزمین عشق و وصال حق رساند. اگر انقلاب دستاوردی جز شهید حجبی نداشت، برای انقلاب کافی بود؛ از این رو باید شکرگزار انقلاب بود، همچنان که امام علیه السلام بابت این امر خدا را سپاسگزاری کرده است: «الحمد لله تحول بزرگی در ملت ما پدید آمده است و این جوان‌ها که به عشرتکده‌ها و فساد و فحشا کشیده می‌شدند، الان به جبهه‌ها می‌روند و برای اسلام و مملکت پیروزی و افتخار می‌آفرینند».^۲

۷. تحول و خودباوری مردم

در رژیم پهلوی همان‌گونه که برخی جوانان به فساد کشیده شده بودند، دیگر مردمان نیز مایوس، سرخورده و خودباخته بودند. این وضعیت در جامعه ایرانی، ریشه در دوران قاجار و شکست‌های ایران از روسیه، ناکامی در عرصه مشروطه و سیطره روزافزون قدرت‌های خارجی بر کشور ایران، به‌ویژه در دوران ۵۷ ساله رژیم پهلوی داشت؛ از این رو نسبت به دیگران احساس مسئولیت نمی‌کردند، اما با پیروزی انقلاب، روحیه ایثار، تقوا، مناعت و قناعت در میان آنان زنده شد. در زمان کمبودها

۱. خبرگزاری رسمی حوزه؛ «عزت‌مندی در انقلاب عاشورا و انقلاب اسلامی»؛ ۱۳۹۸/۰۶/۱۵، کد خبر: ۸۶۲۳۰۶

<https://www.hawzahnews.com/news/862306>

۲. سید روح‌الله موسوی خمینی؛ صحیفه امام؛ ج ۸، ص ۵۴.

حتی امام علیه السلام به همان میزان جیره‌بندی که برای همگان وجود داشت، اکتفا و از گوشت یخ‌زده‌ای استفاده می‌کرد که فقیرترین افراد جامعه از آن بهره می‌بردند. این‌گونه حکایت‌ها را باید در افسانه‌ها جست‌وجو کرد. امام راحل علیه السلام درباره همدلی مردم فرمود: «... ما اگر فایده‌ای از این جمهوری اسلامی نداشتیم، الا همین حضور ملت به همه قشرهایش در صحنه و نظارت همه قشرها در امور همه، این یک معجزه و یک هدیه الهی است...»^۱ امام راحل علیه السلام با اشاره به داستان پیرزنی می‌فرماید: کسی به من گفت در یکی از روزهای تظاهرات عمومی پیرزنی در کنار خیابان ایستاده و در دستش کاسه‌ای پر از دو ریالی بود. من گمان کردم فقیر است و نزدیک رفتم کمکش کنم، دیدم این پیرزن محترم می‌گوید: امروز تعطیل عمومی است و مغازه‌ها بسته است و احتمال دارد کسی برای خبر دادن سلامتی خود به خانواده و نیافتن دو ریالی تلفن دچار مشکل شود.^۲

۱. همان، ج ۱۴، ص ۲۰۴.

۲. خبرگزاری رسمی حوزه؛ «از دستاوردهای اخلاقی و معنوی انقلاب اسلامی چه می‌دانیم»؛ ۱۳۹۷/۱۱/۰۹، کد خبر: ۴۷۷۰۶۲.

فهرست منابع

کتاب

۱. حاجتی، میراحمدرضا؛ عصر امام خمینی علیه السلام، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۱ش.
۲. دیبا، فریده؛ دخترم فرح؛ ترجمه الهه رئیس فیروز؛ تهران: انتشارات به‌آفرین، بی تا.
۳. طباطبایی، سید محمدحسین؛ *المیزان فی تفسیر القرآن*؛ قم: انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۱۷ق.
۴. مکارم شیرازی، ناصر؛ تفسیر نمونه؛ تهران: انتشارات دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۲ش.
۵. مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی؛ *سقوط (مجموعه مقالات نخستین همایش بررسی علل فروپاشی سلطنت پهلوی)*؛ تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۴ش.
۶. محمدی، منوچهر؛ *دستاوردهای کلان انقلاب اسلامی*؛ قم: نشر معارف، چاپ ۴، ۱۳۹۷ش.
۷. مرتضایی، علی‌اکبر؛ *امام خمینی علیه السلام در حدیث دیگران*؛ تهران: پیام آزادی، ۱۳۷۸ش.
۸. موسوسی خمینی، سید روح‌الله؛ *صحیفه امام*؛ تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۸ش.

روزنامه‌ها و مجلات

۱. روزنامه کیهان؛ «امام خمینی علیه السلام فاتح دل‌ها بود، چه با سکوتش چه با کلامش»؛ ۱۳۹۶/۱۱/۱۹، شماره ۲۱۸۴۰.

۲. سیف، حمیدرضا؛ «انقلاب اسلامی و تعالی معرفتی»؛ مجله معرفت؛ شماره ۹۸، بهمن ۱۳۸۴.
۳. هوبر، احمد؛ «دستاوردهای انقلاب در جهان امروز»؛ فصلنامه حضور؛ شماره اول، خرداد ۱۳۷۰.

سایت‌ها و خبرگزاری‌ها

۱. خبرگزاری تسنیم؛ «نظر اندیشمندان غربی درباره انقلاب اسلامی»؛ ۱۳۹۲/۱۲/۱۶، کد خبر: ۲۷۲۹۳۲.
۲. خبرگزاری رسمی حوزه؛ «عزت‌مندی در انقلاب عاشورا و انقلاب اسلامی»؛ ۱۳۹۸/۰۶/۱۵، کد خبر: ۸۶۲۳۰۶.
۳. _____؛ «از دستاوردهای اخلاقی و معنوی انقلاب اسلامی چه می‌دانیم»؛ ۱۳۹۷/۱۱/۰۹، کد خبر: ۴۷۷۰۶۲.
۴. خبرگزاری فارس؛ «فساد دربار»؛ ۱۳۸۴/۱۱/۰۲، کد خبر: ۸۴۱۱۰۲۰۱۸۱.
۵. سایت خبری تحلیلی الف؛ «غروب خورشید جماران»؛ ۱۳۹۳/۰۳/۱۴، کد خبر: ۲۲۹۲۴۱.
۶. وبسایت پرسمان دانشگاهیان؛ «شخصیت حضرت آیت‌الله خامنه‌ای خلف صالح امام»؛ ۱۳۹۱/۰۴/۱۳، کد خبر: ۱۴۸۰۱۶.
۷. _____؛ «موقعیت سیاسی ایران قبل از انقلاب»؛ ۱۳۹۴/۰۸/۲۷، کد خبر: ۱۵۱۸۰۹.